БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.
ЯНВАРЬ
20
СРЕДА
№ 16 (4501).

Өртээ 20 көп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ТАЙБЫҢНЫҢ ХЕРЭЭНГЕ УЛУГ САЛЫЫШКЫН: ССРЭ-ниң Дээди Совединиң IV сессиязының шиитпирлерин совет улус улуг көдүрлүүшкүн-биле таныжып турар (1 арын).

Х. Биче-оол. — Шиитпирни күүседир (2 арын).

Критика болгаш библиография: А. Калзаң.—Ажыктыг ном (2 арын).

А. Тарасов. — Техниктиг депшилге дээш (2 арын).

СОЦИАЛИСТИГ ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРНИ ЧЕДИИШКИННИГ КҮҮСЕДИР ДЭЭШ ДЕМИСЕЛЧЕ: Түңнелдер болгаш чаа сорулгалар (3 арын).

1960 чылда социалистиг хүлээлгелер (3 арын).

Дүжүттү бедилер (3 арын).

Хойжу Лопсаңчаптың дуржулгазын ажыглаар (3 арын).

Инек бүрүзүнден 2000 кг сүт (3 арын).

Чеди чылды беш чылда (3 арын).

Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыының тодаргай илереэшкини (4 арын).

Ам барыын талакы күрүнелерден хамааржыр (4 арын).

Бедик хүндүткелдиг совет аалчыга чаа чалалгалар (4 арын).

Барыын Германияда чүү болуп турарыл? (4 арын).

АКЫ-ДУҢМА СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДА: А. Тюпаев. — ГДР-ниң химия үлетпүрү (4 арын).

Тайбыңның херээнге улуг салыышкын

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң IV сессиязының шиитпирлерин совет улус улуг көдүрлүүшкүн-биле таныжып турар

Совет чазактың тайбың политиказынга алдар!

АНТАРКТИДА, «Совет Украина» деп кит тудар флотилияның флагманының порту, январь 16. (СЭТА). Кит тудукчулары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң дөртү сессиязының ажылын улуг кичээнгей-биле хайгаарап турган. Эш Н. С. Хрущевтуң «Чепсегленишкинни дүжүрери — тайбыңны бажыглаарынче болгаш улустар аразынга найыралды хандырарынче орук» деп илеткелин аңаа, Антарктиданың Оожум океан секторунга, магнитофонну лентага бижээн болгаш флотилияның бүгүле чээрби судноларынга каш катап дамчыткан.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың тайбыңны болгаш улустар аразынга найыралды бажыглаарынче угланган мерген политиказын бистиң далайжыларывыс изин-биле деткип турар. Никита Сергеевичиниң кайгамчык илеткелинде көргүстүнгөн Совет Эвилелиниң экономиказының канчаар-даа аажок улуг өзүлдезинин дугайында сан-медээлер кит тудукчуларының чүректеринче чоргааралды болгаш өөрүшкүнү сиңиктирип, улам шудургу болгаш күштүг күш-ажылче оларны сорук киирип турар.

Бүгү делегейде тайбыңның херээнге СЭКП Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың киирген улуг салыышкынынга кит тудукчулары магадап турар. ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштерин база дагын улуу-биле кызырганы болза бистиң Төрээн чуртувустуң күжүнүң бүзүрелдиг херечизинин өрүзүн болур. Советтер чуртунуң ол тайбың шиитпири болза, «соок дайынны» уламчылаарының талалакчыларынга согуушкун болур.

Чаагай күзел-соруктуң бүгү кижилери Совет чазактың хажык чок, тайбың политиказын изин-биле деткип турар. Бистер далайжылар, даштыкы порттарга чоруп тургаш, ол дугайында хөй удаа бүзүрээн бис.

А. Н. СОЛЯНИК,
Маздыры, «Совет Украина» деп кит тудар флотилияның капитан-директору.

Немелделерни манап тур бис

САРАТОВ. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң IV сессиязының илереткен күзел соруунга, бүгү совет улустуң үнүнге Саратов областың ажылчы чоннары боттарының үнүн бир эп-сеткилдиг каттыштырып турар.

— Бистиң күчүлүг Төрээн чуртувус чепсектиг күштериниң база катап улуу-биле кызырыышкынын чорудуп турарын медереп билири өөрүнчүг-дүр. Совет улус тайбын дугайын бодап, тайбынче чүткүп турар — деп Саратовтуң подшипник заводунуң коммунистиг күш-ажыл бригадаларының бирээзинин удуртукчузу Алексей Рыжов чугаалаан.

Бистиң коллективти ап көрээлиңер. Сагыш човаашкын бисте четчир. Ынчангаш олар шупту тайбын. Чеди чыл иштинде бүдүрүлгевисти — автомат-завод кылдыр хууларар дээш бүдүрүлгени базым бүрүзүнде автоматчыдып турар бис. СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлеринге харыылавышаан, металлды камнап тургаш бо чылын көдээ ажыл-агыйга хереглээр 85 мың подшипниктерни белеткээр деп шиитпирлээн бис.

Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери база-ла ындыг күзелдерни илередип турар. Оларга Озинск районуң «Урожайный» деп күр чер совхозунуң бригадири, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң киржикчизи М. М. Астафьев хамааржыр.

— Бисте сорулгалар улуг. Совхозтуң коллективи чеди чылдың ийиги чылында эрткен чылдан ийи катап хөй продукцияны бүдүрерин совхоз коллективи хүлээнген. Ажылдаар чүве-ле хөй, халажып келирлерге-даа ажыл-херек тыпты бээр. Армиядан халажып келирлер «Кээп морлаңар» деп кыйгырып тур бис. Бистиң областа 78 совхозтар бар. Оларның кайызынга-даа халажып келирлерни хлеб-дус-биле, найыралдыг ёзу-биле уткуур.

Чайыннанчак үлегер

«Чепсегленишкиннерни дүжүрери — тайбыңны бажыглаарынче болгаш улустар аразынга найыралды хандырарынче орук». Никита Сергеевичиниң ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязындан радиога шуут дамчытканы «Ишкинниң» колхозчулары улуг өөрүшкү-биле дыңнаан.

Бистиң күрүневистиң чепсегленишкинни чаңгыс талалыг кызырып турары—делегейниң өске бүгү чурттарынга чайыннанчак үлегер болуп турар. Совет күрүне, оон чоңу тайбың дээш демиселдиң авангардында чоруп турарынга онза чоргааранлыр бис. Тайбыңның херээ чечектелип, делгереп турзун, бистиң чеди чыл планывыс чедишкинниг күүсеттинзин дээш улам эки ажылдаарын колхозчулар хүлээнип турар.

Хойжу О. Доржу эрткен чылын ажылдың эки түңнелин көргүскен, а бо чылын 100 хой бүрүзүнден 125 хураганны, хой санындан 2,5 кг дүктү кыргыырын хүлээнген. Колхозтуң № 1 сүт-бараан фермазының мурнакчы саанчылары О. Чечеймаа, С. Дыртык-Көк оларның кайызы-даа эрткен чылын бир инектен-не 1400 кг ажыг сүттү сагганнар, а бо чылын 1600—1700 кг сүттү саар деп сөзүн бергеннер.

Хаван болгаш куш ажалкчылары О. Барымаа, О. Санчай, О. Дазыроол олар төрүүр хаван санындан 15 хаван оолдарын, дагаа санындан 70 чуургаларны алырын, ынчангаш эт бүдүрерин өстүрүнге салыышкынны киирерин шиитпирлеп алганнар.

Колхозчу тудугжулар 2500 кубометр тудуг ыяжын тайгада белеткеп доскан, ам ону машина оруунче болгаш тудуг шөлүнче сөөртүп эгелээн. Тудугнуң чыл планын ноябрьның 7-ниң бетинде күүседир деп сорулганы салып алган.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин колхоз бүдүрүлгезиниң чыл планында айытканындан ыракта ажыр күүседирин колхозчулар социалистиг ниити хүлээлгезинде айтып турар.

О. ХУНА,
Сүт-Хөл районуң «Ишкин» колхозунуң партия организациязының секретары.

Мерген шиитпир

ВЛАДИВОСТОК. 16. (СЭТА). Владивостоктуң садыг портунуң пароход доктаар черинде «Миклухо-Маклай» деп пароход туруп турар. Сахалинниң ажылчы чоннары-га садып сайгарары-биле көрдүнген үлетпүр болгаш аъш-чем бараннарын ол пароходтуң трюмнеринде чүдүрүп каан. Пароход бөгүн рейсче чоруур. Пароходтуң капитаны Л. К. Асватуров садыг судноларын далайлар-биле 28 чыл иштинде башкарып чорудуп келген. Ол делегейниң хөй чурттарынга чораан.

— Дайын улустарга кайы хире хөй санап четпес хай-халапты чедирип турарын караам-биле көрген мен — деп Асватуров чугаалаан. — Ынчангаш чепсектиг күштерни чаңгыс талалыг кызырар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң шиитпири мени канчаар өөрткенин дамчыдар сөстер тыппас-тыр мен. Совет чазактың тайбынга ынакшылдыг политиказының көргүзүү ол-дур.

Хоочун капитанның бодалын бүгү далайжылар үлешкеннер. Пароход эргелелиниң адынга суднолардан хөй санныг радиограммалар кээп турар, ыраккы чөөн-чүкчүлер Совет чазактың мерген шиитпирин ол телеграммаларга изин-биле деткип, чеди чылдың ийиги чылының чүк сөөртүлгелериниң планын хуусаа бетинде күүседириниң талазы-биле чаа-чаа хүлээлгелерни ап турар.

«Саранск» деп теплоходтуң экипажы чыл планын хуусаазындан бир ай эрте күүседирин хүлээнген. Дөрт муң тонна немелде чүктү сөөртүрүн «Пржевальский» деп пароходтуң далайжылары шиитпирлээннер.

Изии-биле деткээннер

Область типографиязының ажылчын, албан-хаакчыларының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының ССРЭ-ниң Дээди Совединиң IV сессиязынга Н. С. Хрущевтуң илеткели-биле таныышкан митингизи болган.

Бистиң Совет чазактың болгаш Коммунистиг партиявыс бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының тодаргай базымын кылып, Чепсектиг Күштерден 1 миллион 200 мың кижини кызырар дээнин типография директору С. Бергер тайылбырлап чугаалаан соонда, санаалдар эгелээн.

Типографияның хол-биле өрүүр салбырының ажылчыны В. Горбунова Совет чазактың тайбың политиказын деткип, февраль айның планын 115 хуу күүседир хүлээнген.

— Совет күрүне бодунуң Чепсектиг Күштерин удаа-дараа кызырып келген. Кижи төрелгетеннинг аасскежии дээш бистиң партиявыстың болгаш чазаавыстың чорудуп турар хемчегларын сеткилим ханызындан 1960 чылдың бүдүрүлге планын 11 айларның иштинде күүседиринче коллективтиң кежигүннерин кыйгырдым—деп, технорук В. Чемков чугаалаан.

Типографияда профэвилел комитединиң даргазы А. Жаров сессияга Н. С. Хрущевтуң кылган илеткелин деткип хүлээп албышаан, коллектив февраль айның бүдүрүлге планын 115 хуу күүседип шыдаар дээрзин бүзүреткен.

Тайбыңның херээ тиилээр

Чаа-Хөл районуң ажылчы чоннары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга Никита Сергеевич Хрущевтуң илеткелин, Совет күрүнеңиң тайбынга ынакшылдыг даштыкы политиказын чаңгыс эп-сеткилдиг деткип турарлар.

Сессияның материалдарын таныышкан ажылчы чоннарның хуралдары баштайгы хүнде 12 кезек черге болуп эрткилээн болгаш оларга бир муң чыгыы кижи олурушкан, 30 ажыг кижи Коммунистиг партияның, Совет чазактың тайбың даштыкы политиказын деткип, февраль айның планын берген.

Тайбының херээн улус ажылагыйының хөгжүлдезинге чүткүлдүг күш-ажыл-биле быжыглаар дээш демисежирин көдээниң ажыл-ишчилери хүлээнип турар.

«Бурунгаар» колхозтуң сүт-бараан фермазының саанчызы Артыш бо чылын инек санындан 1800 кг сүттү саар деп сөзүн берген. «Найырал» колхозтуң тудуг бригадазының Калбак-Эзим деп черде тудуг ыяжы белеткеп турар звенозу 1500 кубометр ыышты белеткээрин январьда 1800 кубометр кылдыр күүседир дээш ажылдап турар.

Ленин аттыг колхозтуң Чаш-Талда сүт-бараан фермазының мурнакчы саанчылары Ончаакай, Анай-оол олар инек санындан-на 1500—1600 кг сүттү саарын хүлээнгеш, сүт бүдүрерин көвүдириниче ында бүгү саанчыларны кыйгырганнар. Ол-ла колхозтуң хаван ажалкчызы Семис-оол төрүүр хаван бүрүзүнден 12—16 хаван оолдарын өстүрерин, ынчаарга эт бүдүреринге боттуг салыышкынны киирерин аазаан.

Чаа-Хөлдүң ортумак болгаш Үрбиннуң эге школаларының башкылар коллективтери сессияның материалдарын таныышкаш, школаларга өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың деннелин улам бедидерин, аныяк салгакчыларны тайбының идеязына кижизидерин хүлээнгеннер. Тайбың дайынны тиилээр дээрзинге бүрүн бүзүрелин олар илереткен.

Моңге тайбың дээш

Январь 15-те, Эрзиниң район төвүнүң чурттакчыларының митингизинге 300 чыгыы кижи чыглып келген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң дөртү сессиязы тайбының айтырыын чугаалашканын, аңаа Никита Сергеевич Хрущев «Чепсегленишкиннерни дүжүрери—тайбыңны быжыглаарынче болгаш улустар аразынга найыралды хандырарынче орук» деп илеткелди кылганын, бистиң күрүневис бодунуң Чепсектиг Күштерин ам база катап чаңгыс талалыг кызырып турарын СЭКП райкомунуң секретары эш Ширап митингинин киржикчилеринге сорук киришкинниг чугаалап берген.

Аңаа олурушканнарның мурнундан чамдык кижилер чүве чугаалагылаан. Райпонуң садыг килдизиниң эргелекчизи эш Кенден, райсан килдизиниң ажылдакчызы эш Торгуол олар делегейге моңге тайбыңны бистиң партиявыстың болгаш чазаавыстың, оон баштыны эш Н. С. Хрущевтуң соксаал чок ажылы чоннуң күзели-биле бүрүн дүжүп турарын онзалап демдеглевишаан, тайбыңны херээнге күш-ажылчы салыышкынны киирериниче аңаа митингинге киришкен чоннуң кыйгырып турганнар.

Мал кыштагладыышкынын чедишкинниг чорудар талалы-биле колхозтарга дузалажырын район төвүнүң чурттакчылары шиитпирлээн. «Мөрен», «Чаа орук» колхозтарның малчыннарынга сиген сөөртүп, өдек болуп бээр воскресниктер чорударын олар дугуржуп алган.

Январь 16-да районнуң партия активиниң хуралы болган. Аңаа «СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң түңнелдериниң болгаш районнуң партия организациязының сорулгаларының дугайын» чугаалашпышаан, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязының материалдарын ханы өөрүшкүнүң болгаш чаңгыс эп-сеткилдиң байдалы-биле деткээн.

Тайбың — аас-кежиниң үндезини

Улуг-Хем районуң «Чодураа» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлерин болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң IV сессиязының материалдарын улуг сөөгүүргал-биле таныышышаан, көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге база тайбыңның херээн быжыглаарынга күш-ажылчы салыышкыннарлыг болурун шиитпирлеп, улам күжениишкинниг ажылдап турарлар.

— Тайбың чурттаалгага ажылдаары аас-кежиктиг чоруктуң, бай-шыдалдыг амыдыралдың үндезини болурун бистиң колхозчуларывыс ханызы-биле медереп билип турар—деп, колхозтуң партия организациязының секретары эш Кошкар-оол чугаалап турар.

Оон медээлээни-биле алырга, тайбың чеди чылдың планнарын хуусаа бетинде күүседир дээш эрткен чылдагызындан бо чылын улам эки ажылдаарын тус-тус колхозчулар хүлээнип турар.

Колхозтуң бүдүрүлге планын ёзугаар бо чылын инек бүрүзүнден 1200 кг сүттү саары көрдүнген, ынчаарга саанчы Түлүш Чанчыңмаа 1600 килограммны саарын хүлээнгеш, «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң мурнакчы саанчызы Мария Балданны социалистиг чарышка кыйгырган. Саанчы Түлүш Балдакысты Дөнгак Бичелдей кыйгыргаш, бир инектен-не 1500 кг сүттү саарын аазаан.

Колхозчулар ниити хүлээлгени база алган. Ылангыя план ёзугаар 240 тонна эт, 360 тонна сүт бүдүрерин 250 тонна эт, 370 тонна сүт кылдыр күүседирин, хөй санындан 2,2 кг дүктү кыргыырын шиитпирлээн. Көдээ ажыл-агый продуктуларын күрүнеге дужаарын хуусаа бетинде пландан ажыр күүседирин хүлээнген.

Чаа тудуп турар школа-интернадын келир өөредилге чылында ыяавыла ажыглаага киирер деп турар. Социалистиг хүлээлгелерни чылдың эгезинден тура күүседир дээш демисел күштелген.

Кызылдың пассажирлер АТК-зының коллективи ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга Н. С. Хрущевтуң илеткелин чаңгыс эп-сеткил-биле деткип, хүлээп албышаан, боттарының бар аргаларын санап, бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Автобустар септээр бригаданың бригадири Иван Чернышев митингге сөс алган:

— Бистиң бригадавыс чеди чылдың ийиги чылының бүдүрүлге планын 130 хуу күүседирин хүлээнмишаан, чүк сөөртүр таксилернин № 1 бригадазын социалистиг чарышка кыйгырган.

Чурукта: бригадир И. Чернышев (оң талазында) бригаданың кежигүннери В. Минко, В. Казанцев оларга сессияның материалдарын солундан номчуп берип турары.

Фотозу А. АИРНИИ.

Кустанайның ховуларында хар чалдары

КУСТАНАЙ, (СЭТА). Кустанай областың тараажылары СЭКП ТК-ның боттарының ажыл-чорудулгазының дайынчы программазы кылдыр хүлээп алган. Шуурганнар болгаш чыккылама соок болуп турза-да, ужу кыдыы көзүлбес хову делгемнеринде моторлар даажы соксавайн турар. Механизаторлар шык базырар дээш демиселди чорудуп турар.

Улуг хар—долу деңзилиг тараалар болур. Бо алызындан шынчы чорукту республикада эң улуг «Железнодорожный» совхозтуң ажыл-ишчилери эки шиңгээдип алган. Кышкы өл-шыкты эки мөөнеп алганының ачызы-биле эрткен чылын олар бир гектардан кызыл-тастың 3—4 центнер немелде дүжүдүн алганнар. Совхозтуң механизаторлары бо чылын тараа культураларының бүгү тарылга шөлүнге азы 50 мың гектар ажып турар шөлге хар чалдарын өөрүп турар. Трактористер Петр Носик, Павел Овсеенко, Иван Станкевич, Станислав Тарханов болгаш өскелер-даа ховуда копчуг эки ажылдап турар. Олар нормадан дыка ажып турар 40—50 гектар шөлге хар чалдарын оваалап турар.

Чеди чылдың ийиги чылында тараның гектар бүрүзүнден чүс пуд дүжүдүн алыр дээш Федоровск, Карасукск, Тарановск, Карабалыкск болгаш өске-даа тараалаң районнарның механизаторлары шык мөөнүзөр дээш демиселди чедишкинниг чорудуп турар. Областың ховуларында чартык миллион гектар ажыг шөлде хар чалдары бөлдүнген.

Американың Каттышкан Штаттарының президентизи Эйзенхауэрниң Совет Эвилелинге кээр деп турарының дугайы

Каттышкан Штаттарның президентизин оон бодунга таарымчалыг үеде Совет Эвилелинге келирин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң чалааны моон мурнунда чарлаттынган болгай. Н. С. Хрущевтуң чалаашкынын президент Эйзенхауэр сеткил ханыышкынныг хүлээп алган.

Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев биле президент Эйзенхауэрниң аразында тускай бижиглежишкинниң түңнелинде президент Совет Эвилелинге 1960 чылдың июнь 10-да келгеш, ол айның 19-ка чедир турар деп дугуржулга чедип алдынган.

ЗАВОДТА ИНЖЕНЕР БОЛГАШ АЖЫЛЧЫН ФАКУЛЬТЕТ

Донда-Ростов. Паровоз септээр Ленин аттыг заводтуң коллективи Ростовтуң демир орук транспортунуң инженерлер институдунуң профессорларының болгаш башкыларының эгелээшкинин деткээн. Олар ажылдан хостуг шактарының үезинде лекцияларны номчуп, техника айтырыгларының талазы-биле консультацияларны бээр деп шиитпирлээннер. Ол будурулге чериндe ажылчын болгаш инженер факультеттерин тургускан.

Ажылчын факультединде дөрт салбырлар бар: демирни соокка болбаазырадырының салбыры, шуткуга бүдүрүлгези, инструменталь ажылы, тепловозтар септелгези. Бүдүрүлгениң 150 ажыг мурнакчылары, рационализаторлар, чогаадыкчылар анаа өренир күзелин илереткен. Дирекция чери чаа факультетке эки өрээлди тускайлап, эргежок чугула үүлдер-биле хандырган.

Инженер-факультединде үжен ажыг инженер-техниктиг ажылдакчылар өренип турар. Олар колдуунда тепловозтарны септээриниң технологиязын өренип турарлар.

Чурукта: Ростовтуң демир орук транспортунуң инженерлер институдунуң башкызы В. А. Глебов (оң талазында) тепловозчулар бөлүүнде кичээлди эрттирип тур.

Фото В. Турбиннии. СЭТА-ның фотохрониказы.

ШИИТПИРНИ КҮҮСЕДИР

«Малчын» колхозта партия организациязының ажылының дугайында эрткен чылдың май айда үндүрген шиитпириниң күүселдезин СЭКП Бай-Тайга райкому бодунуң бюрозунга чоокта чаа чугаалашкан.

Райкомнуң шиитпирин күүседири дээш колхозта партия организациязы чамдык хемчегларни алган. Малчыннарның хөралдарын үш удаа чылдыргаш, мал ажылын хөгжүдер дугайында сорулгаларны оларга чугаалаштырып турган.

Районнуң болгаш колхозта партия организациязының лекторлары чон ортузунга 68 лекцияларны номчаан, малчыннарның турлагларында болгаш колхоз бүдүрүлгезиниң өске-даа участоктарында агитаторларның күжүн четчир кылдыр хуваап тургускан, оларның аразында эштер Өткек-оол, Өскен, Адыг, Очур-оол болгаш өскелер-даа боттарының ажылын багай эвес чорудуп турар.

Үстүнде хемчегларниң түңнелинде колхоз эрткен чылын сүт, дүк, эт бүдүрер талазы-биле сорулгаларын ажыр күүсеткилээн. Колхоз бүдүрүлгезинде малчыннар эштер Иргек, Очур, Сераз, Арапчаа тудуткулар Сандык, Дадар-оол, Сүрүн-оол ышкаш мурнакчылар көвүдеп турар.

Ындыг болза-даа ол колхоз ниитиниң малының баш санын өстүрериниң планын эрткен чылда чедир күүсетпээн. Оң кол чылдагааны — мал ажылында кадрларның, ылангыя тускай эргемнилериниң ажылынга партийжи удуртулганын четпес тургустунганында болуп турар.

Колхоз хой тарып боозадырының планын эрткен чылын чүгле 63 хуу күүсеткен, малды укталының аайы-биле үзер ажылды зоотехниктер эштер Даваалан, Семенов олар боттандырбайн турар, оон туржук Тоолайлыгда болгаш Барлык бажында малчыннарга олар ийи чыл дургузунда барбаан болган.

Ниитиниң өнчүзүнге хайгаарадын кошкаандан 105 баш хой, 57 инек, 12 чылгы мал тус-тус кижилер кырында өре болуп, ийи чылдың дургузунда узамдыгып келген. Бухгалтерия аппарадында Севек, Данчыт ышкаш чамдык кижилер арагалаар чорукка сундуккаш, колхоз хөрецгизиниң отчёт, учёдун сандараткан чорук бюрога илереп турган.

Колхоз даргазы эш Шөмбүл бодунуң аппарадының ажылын экижитпейн харын колхозчуларның мурнунга доңгун аажы-чаңын илередип турда ол чорук-биле партия организациязының (секретары эш Шыыран) эптежип келгенин бюро буруу шаап демдеглээн.

Илереттинген четпестерни дарый чайладыр, колхоз бүдүрүлгезинге партийжи удуртулганы үндезини-биле экижидер хемчегларни айыткан доктаалды райкомнуң бюрозу хүлээп алган.

Х. БИЧЕ-ООЛ,
СЭКП райкомунуң инструктору.

Инектер төрүп эгелээн

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң сүт-бараан фермаларының инектери төрүп эгелээн. Шык-Бажында № 1 фермада 10 инек, Сесегеде № 2 фермада 7 инек, Чедураада № 3 фермада 3 инек төрээн.

Ферма бүрүзү бо чылын төрүттүнген бызаа бүрүзүн бүрүн камгалап алыр дээш демисежип турар.

Бо хүннерге чедир төрүттүнген бызаалар менди доругун турар. Ферма бүрүзүнде сиген, силос, зелёнка болгаш дус дээн ышкаш чемнерниң курлавыры бар. Сигенни автомашина-биле үргүлчү сөөртүп турар.

Заочниктерниң кышкы сессиязы

Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар болгаш ССРЭ-де улус өөредилгезиниң системазын улам ыкай сайзырадыр дугайында хоойлуда кежээки болгаш заочный өөредилгениң четкизин калбартып, оон өөредилгезин бүгү хемчеглер-биле экижидерин айыткан.

Бо сорулганы күүседири-биле Кызылда Күрүнеиң башкы институду областың школаларында ажылдап турар башкылардан болгаш өске-даа организацияларның ажылдакчыларындан 500 ажыг кижини заочный өөредилгеге хаара туткан.

Бо өөредилге чылының кышкы сессиязынга 300 ажыг заочниктер кээп, экзаменнерни болгаш зачёттарны дужааганнар. Боттарының өөредилгезинге кызымаккай чоруун көргүзүп, программа ёзугаар онаалгаларны эки күүседип турарлар заочниктерде кончуг хөй. Кызылдың № 2 школазында ажылдап турар Серен Монгуш, Чадаана ортумак школаның башкызы Прокуратов, Тожу райондан башкы Шорахова, Чөөн-Хемчик районнуң Хорум-Даг ортумак школазында башкы А. Сыч, Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы ортумак школазында башкы А. Салчак болгаш оон-даа өскелер эки түңнелди көргүскеннер.

Мурнунда чылдарга деңнээрге сөөлгү үеде заочниктериң өөредилгеже сонуургалы дыка бедээн болгаш институттуң заочный секторубиле доктаамал харылзаа дыңзаан.

Заочниктерге быжыг билиглерни бээриниң талазы-биле институттуң башкылары К. Х. Оргу, Е. И. Коптева, М. Е. Митрофанов, Е. П. Веденеева, Е. Т. Шашкова олар шынарлыг ажылдап, заочниктерге бот-өөредилге талазы-биле улуг дузаны көргүзүп турарлар.

Г. ДАРЫМА.

Критика болгаш библиография

Ажыктыг ном

Тыванның ном үлүрер чери С. Сүрүн-ооллуң чечен чугааларының болгаш очерктериниң номун 1959 чылда үндүрген.

Бо номнуң көстүп келгени болза, амга чедир шулук чогаалы колдап турар аныяк литературада проза жанрының сөөлгү чылдарда хөгжүп турарының бир барымдаазы.

Шулукчу С. Сүрүн-оол проза чогаалдарын бижиир талазы-биле орадда жыышкыннарны база кылбышаан, баштайгы чечен чугааларынга болгаш очерктериге Тыванның ажыл-ишчилериниң амыдыралында улуг-чаагай өскерлиишкиннериниң чамдык талаларын элээн уран-чечен көргүзүп турар.

С. Сүрүн-ооллуң чечен чугааларындан номчукчулар боттарынга ажыктыг үүлдерни эвээш эвести шинчээдип ап болур.

Чыындыны ажыдар «Ийи чагаа» деп чечен чугаа чугула айтырыгны тургускаш, шинтпирлээнинин-даа, ону уран-чечен чүрүп көргүскениниң-даа талазы-биле авторнуң чедишкининге хамаарыгыр. Төрээн ақызының салдынчак чоруундан кем-херек үүлгеткенин, актыг кижини бурууладып шампаарынга кириштенин аныяк уруг Сендинмаа, сагыш-сеткили дыка аарып, өөдап турар. Ындыг болбастың-даа аргажок.

Баштайгы үеде уругнуң сагыш-сеткилинге удурланышкаш ийи бодалдар (акызының кем-херек үүлгеткенин илередир бе азы чажырыштар бе деп) үскүлежип турар. Ынчалза-даа кедизинде барып Сендинмаанын аажы-чаңының школага кижилиттинген күштүг талазы — ыынныг чорукче чүткүлдүү тиилеп үнер: ол чаңгыс ақызының алызында эттинип, ак-сеткилдиг хамаатты, ажыл-ишчи кижи болурун ханы күзеп бодаап, ону совет органнарының мурнунга боду миниринче албадаптар.

Сендинмаа — үлегерлиг маадыр. Оон овур-хевириниде шынчы, быжыг туруштуг, принципиалдыг болурунуң дугайында идея илереттинген. Номчукчу ол уругнуң талазында болуп, ону деткип, хүндүлеп келир.

«Ийи чагааның» тургузуу бөдүүн, шевергин, дылы чечен, тода, ында кижилериниң аажы-чаңын чүрүп көргүскени шынныг, реалистиг.

«Дагын таныжылга» деп чечен чугааны чыындыда кирген чогаалдарның база бир дээрези деп саналр херек. Хожудаңгай чораан тыва араттың оолдар, кыстары Совет эрге-чагырганың чылдарында кайы хире улуг базымны кылып, тускай эртемнериниң билиглерин чаалап алгаш, төрээн чонунга төлептиг бараан болуп турарының дугайында өөрүнчүг бодалче бисти чаягаар-ла эккээр.

Ында бичиизинде кады ойнап өскен ийи өөнүктер ам бирээзи тракторист, а бирээзи дээди эртемниг эмчи апарганын, үр үениң дургузунда көрүшпээнинден кезек када бот-боттарын танышпайн баргаш, катап таныжып, өөрүшкүлүг ужуражып турарын чугаалап турар.

Бо чечен чугаада эрткен үе-биле амгы үени тодаргай чурумалдар-биле илередип көргүскениниң бөгүнгү Совет Тыванның амыдыралының чырыткылыг чаагайы улам тодаргай көстүп кээп турар.

Ол ышкаш, «Оржунмаа биле Балдай-оол», «Ак баштыг кара шилеге» чергелиг чечен чугааларда улустуң кичээнгейин хүн бүрү хаара тыртып, оларны хайныктырып турар айтырыгларны тургусканын авторнуң чалгаа чокка хайгаарап, эскерип чоруурунуң түңнели деп саналр херек. Ынчалза-даа бо чогаалдар натурализмниң салдарынга алыскаш, идея болгаш уран-чечен талазы-биле үстүнде чечен чугаалардан тудагдап турарын демдеглээр херек.

Чыындыда кирген «Монгуш Чамзырай», «Часкы хүн» деп ийи очерктерни автор сонуургаңчыг бижээн. Оларда колхозчу ажыл-ишчилериниң мурнакчыларын алдаржыдып көргүскен. Ылангыя бойдустың таарымча чок хаттыг, частыг хүннеринде салдынардан туржук, харын улам сорук кирип ажылдап, бодунуң хүлээлгезин бедик көрүп, хүн нормазын 400 хуу чедир күүседип турар тракторист «Часкы хүн» деп очеркте автор дыка чылыг сеткил-биле көргүскен.

«Чечен чугаалар» деп номда кирген чогаалдар авторнуң баштайгы чедишкиннерин херечилевишаан, оон проза талазы-биле эге шенелелериниң чайлаш чок сула талаларын база чугаалап турар.

«Ыяшчының оглу» деп, бичии уругларга таарыштыр бижээн зарисовка чечен чугаа эвес, а чогаалга эргежок чугула кандыг-бир идеяның, бодалдың сеткил хайныгышкының чырыы-биле кижилериниң хөрек-чүрээн хөлеедиптер шынары чок бөлүүн чугаа болуп турар.

Чечен чугааларының дыл-домдуңнуң чурумалдыг аргазын чаа билгилеттер чорук хөвар эвес таваржып турар. Чижээ, «Ийи чагаа» деп дээре чогаалда безин Сендинмааның дугайын хүндүткелиг аяк-биле бижип тургаш: «Ынчалза-даа чүрек хөөкүй чалыы, ам арта ынакшаан чүрек, черле хөржок, чай арамында Өлзей-оолду сагындырып кээр турган» — деп арай кыжырыглыг аянбиле бижээнин номчуурга, дыка таарымча чок.

Оон ангыда кижини, оон аажычаңын, сагыш-сеткилин уран-чечен арга-биле тода көргүзер деп чогаалдың чугула негелдезин дөрт сөглээр азы сургаар янзылыг чугаалаар чорук-биле солуй бөөри чечен чугааларның күжүн сулаадып турар.

Ниитини-биле, С. Сүрүн-ооллуң чечен чугаалары авторнуң проз[illegible] сундуугуушкинүүн, харын-даа [illegible] салымнының балыткавышаан, номчукчуларга херектиг ном болуп турар.

А. МАЛЗАН.

Оренбург область. Орск-Халиловск комбинадының металлургтары чеди чылдың ийги чылының планын хуусаа бетинде күүседири дээш чедишкининг чаржып турар. Мастер коммунист Юрий Викторович Покровский удурткан домначылар эвлчээ чыл планын декабрь 15-те-ле доскаш, пландан дашкаар мун-мун тонна шойну бергеннер.

Чурукта: (солагай талазындан): эвлчег мастери Ю. В. Покровский эң дээре ажылчын комсомолчулар Владимир Гаврюшов болгаш Петр Климонов олар-биле кады тур.

Фото Б. Клипиницериниң. СЭТА-ның фотохрониказы.

Малчыннарже кичээнгейни салыр

Малдың баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер дээш демисежип турар кижилериниң негелделерин хандырары болгаш оларже сагыш човаашкынны улгаттырары колхозтарның баштаар черлериниң хүн бүрүде ажылы болур. Ындыг турбуже Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозунда малчыннарже кичээнгей салдынмайн турар. Кыштагларда малчыннарны эки бажыннар-биле колхоз баштаар чери хандырбайн турар.

Ол ышкаш кыштагларда малчыннарның ажылын күш-хүнге саналр киирбес чоруктар хөй. Чижээ, М. Араптан 4 улуг кажааларны, 1 чуртталга бажыңын туткан, 15 тонна өдекти кажаа чылыглары-биле кажаа кызыгаар үндүрген, 3 км черден 7 шанак сигенни сөөрткен. Бо бүгү ажылдарны ферма эргелекчизи Саныр-оол күш-хүнге бижиир мен деп аазап келзе-даа мынчага чедир кылбаан.

С. САРЫГЛАР.

СЕПТЕКЧИЛЕР

Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозу январь 5-ке чедир 6 тракторну, 12 андазынны, 25 илиирни, 2 лущильникти болгаш 4 сеялканы, 4 автомашинаны септеп дооскан. Механизаторлар септелгениң шынарынче кол кичээнгей саган.

Бопаш, Кодур-оол, Арат-оол дээ ышкаш өске-даа механизаторлар септелге талазы-биле чаңдышка бирги черни эгелээн. Чоладчылар Бопукай-оолду сагындырып кээр турган» — деп арай кыжырыглыг аянбиле бижээнин номчуурга, дыка таарымча чок.

Оон ангыда кижини, оон аажычаңын, сагыш-сеткилин уран-чечен арга-биле тода көргүзер деп чогаалдың чугула негелдезин дөрт сөглээр азы сургаар янзылыг чугаалаар чорук-биле солуй бөөри чечен чугааларның күжүн сулаадып турар.

Ниитини-биле, С. Сүрүн-ооллуң чечен чугаалары авторнуң проз[illegible] сундуугуушкинүүн, харын-даа [illegible] салымнының балыткавышаан, номчукчуларга херектиг ном болуп турар.

А. МАЛЗАН.

Техниктиг депшилге дээш

Партияның XXI съездизи улус ажыл-агыйының бүгү адырларына техниктиг чаартылгаларны чорударының тодаргай хемчеглерин айыткан. Үлетпүрге, тудугга, транспортка, садыг болгаш көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге чорудулгаларына хол-биле кылыр ажылдарны комплексилиг механизация-биле солуурун, эргижиреэн херекселдерни чаартырын, бүдүрүлге чорудулгаларына электрификацияны шингээдири съездиниң шиитпирлеринде көрдүнген.

Техниктиг депшилге талазы-биле XXI съездиниң салган сорулгаларының канчаар боттанып турарын СЭКП Төп Комитединиң июнь Пленуму чугаалажып көргеш, үлетпүрүү чаа техника-биле улам ынай чепсегларының, үлетпүрге, тудугга болгаш транспортка удуртулганы экижидериниң тодаргай сорулгаларын айыткан.

Бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаар талазы-биле организакчы ажылды чаа сорулгаларның деңнелинге чедир белидерин июнь Пленуму партия болгаш ажыл-агый органнарының удуртукчуларының эң чугула сорулгазы деп айыткан. Партия, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол органнарының кол кичээнгейи улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларына техниктиг депшилгени нептередириниче болгаш механизация, электрификация ажылдарын чорударына саат ужураштырып турар четпестерни чайладырынче угланган турар ужурлуг.

Үлетпүрге, транспортка база тудугга техниктиг депшилгени хандырар талазы-биле партияның XXI съезидиниң шиитпирлерин күүсеткиваан, областың үлетпүр, бүдүрүлге черлери чамдык ажылдарны кылган. Тываның бүдүрүкчү күштерни хөгжүдер дугайында партияның болгаш чазактың доктаамал сагыш салыышкынының ачызында областың үлетпүр, бүдүрүлгелери металл болгаш ыяш ажылдан кылыр эң чаа техника-биле кыска хуусаада хандыртынган.

Кызылдың ыяш заводу (директору эш Кандауров) хөй күш үнер ажылдарны эки механизастаан болгаш күш-ажылды организастаарын экижиткен. Бо бүдүрүлгениң ажылын өскелерге чижек кылдыр көргүзүп болур. Сөөлгү ийи чылдардан бээр ыяш заводу кол-кол бүдүрүлге чорудулгаларын эки механизастаан. Оон чамдыызын көргүзерге мындыг. Ыяш салдадырына лоцманнарының ажылын катерлер бүрүн солаан, заводка келген ыяшты сугдан ужулгаш, сорттуулап чыырыга транспортёрларны, лебеткаларны ажыглап турар. Ол ышкаш дилдирер ыяштарны пилорамаларга чедириниче база дилген материалларны сөөртүрүнге механизмнерни ажыглап турар. Ынчангаш чамдык үүрмек ажылдарны санаваска заводта бүдүрүлге чорудулгазы бүрүн механизастаттынган болуп турар.

Ылангыя заводтуң ийги цегинде бүдүрүлге чорудулгазын механизастааны онаа эки. Ол цехтиң ажылчыннарының күш-ажылы чүгле техниканы башкарары-биле кызыгаарлаттынган деп сөглеп болур. Хөй күш негеттинер ажылдарны механизмнериң күжү-биле солуур дээш заводтуң инженери эш Попов, ажылчын эш Густав болгаш оон өскелер-даа хөй ажылдарны кылганнар.

Ол ышкаш ыяш ажыл-агый черлериде күш-ажылды багай эвес механизастаан. Ында хол-биле ыяш хирээлэрин бензин болгаш электри күжү-биле ажылдаар хирээлер бүрүн солаан. Сизимниң болгаш Сыстыг-Хемниң бүдүрүлге черлериндe ыяш сөөртүр, чүдүрер механизмнер эвээш эвес. Оларны чүгле бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаары негеттинин турар.

Бүдүрүкчү күштерни хөгжүдер талазы-биле областың перспективазы канчаар-даа аажок улуг. Чоокку 4—5 чылларда Тожуга бүрүн механизастаттынган ыяш ажыл-агый черин тургузар, Кызылга Улуг-Хемниң оң талазынга ыяш ажылдан кылыр улуг комбинат туттунар болгаш аңаа кол продукциялардан аңгыда ыяш артынчыларындан: хирээндi болгаш хыртыннардан янзы-бүрү продукцияларны бүдүрерин организастаары көрдүнүп турар.

Ынчангаш областың үлетпүр эргелелиниң (начальниги эш Коссов) ажылдакчылары бо чылдың бирги чартымында ол чугула объектилерниң техниктиг документациязын алгаш келир чылдан эгелеп оларның тудуун эгелээр ужурлуг. Ол бүдүрүлгелериң тудуун кыска хуусаада доозары бистиң кол сорулгаыс болур. Ынчангаш аңаа баш удур эки белеткенир херек.

Күш-ажылды долузу-биле механизастап болур арга Кызылдың эт-херексел кылыр фабриказында бар. Ында бар дериг-херекселдерни бүрүн ажыглаар болза фабрика бо чылдан эгелеп (шуугайны хырбалаан тургаш) кылган эң бедик шынарлыг эт-херекселдерни бүдүрүп болур аргалыг. Ындыг болза-даа, фабриканың директору эш Валов чаа дериг-херекселдерни тургузуп, ажыглалга киреринче чогуур кичээнгей салбайн турар. Ылангыя ыяштан кылган херекселдерни хырбалаар ажыл ында шуут механизастаттынмаан. Чогаадыкчыларның болгаш чаартыкчыларның ортузунга ажыл чоруттайн турарындан хөй күш үнер ажылдарны механизастаары ында ам-даа хожудап турар.

Техниктиг депшилге талазы-биле Кызылдың даараныгла комбинадында улуг ажылдарның чоруттунганын демдеглээр херек. Бүдүрүлге чорудулгазын эң мурнакчы арга — үзүктел чок шууштурулга аргазы-биле чорудуп турар. Хепти бызырындан эгелээш өөгүн илеринге чедир ажылдарны бүрүн механизастаан. Хеп даараар бүгү машиналарны электри моторлары хөделдирип турар.

Бо бүгү хемчеглерни алганының түңнелинде ажылчын бүрүзүнге онаштыр продукция бүлүрери көвүдээн болгаш продукцияның шыфары экижээн. Күш-ажылды бүдүрүкчүлүүнүң бедээни-биле холбаштыр даараныкчыларның ажыл-төлевири барык 1,5—2 катап өскен. Техниктиг депшилге даараныкчыларның чүгле күш-ажылын чиигеткен эвес, харын кызырган шактыг ажыл хүнүнче шилчиириниге оларга тарымчалыг байдалы тургускан.

Оон-биле чергелештир тус-тус районнарның үлетпүр комбинаттарында техниктиг депшилгениң канчаар-даа аажок хожудап турарын демдеглээр херек. Ажыы-биле чугаалаарга, районнарның үлетпүр комбинаттары дериг-херекселдер талазы-биле Кызылдың бүдүрүлгелериндeн тудак чок хандыртынган. Кайы-даа комбинатта туйбу кылыр престер, металл болгаш ыяш ажылдан кылыр станоктар бар. Оларны кам-хайыра чок эдилеп турарындан ол механизмнер электренне эргижиреп, үрелип турар. А чамдык дериглелер складтарда кандыг-даа ажыглал чок чыл-чылы-биле чыдып турар.

Областың бүдүрүлгелериндe күш-ажылдын механизастаашкыны эң не хожудап турар чер — Элегес шахтазы болур. Ында хөмүр даш тывызын эргидеги-ле буза тепсир арга-биле чорудуп, ону чүдүрер, дүжүрер ажылдарны кижилерниң күжү-биле кылып турар. Бистиң хөмүр даш үлетпүрүвүсте бо хожудаашкын ында электроэнергия чогунда болуп турар дээрзи билдингир. Чурт үлетпүрүнүң, «Коммунтудуг» трезинин ажылдакчылары бо чылын Кызыл биле Кызыл-Хавак аразында электри шугумунуң тудуун дооскаш, ону ажыглалга киирер ужуралуг. Ынчалзажок бистиң чамдык удуртукчу ажылдакчыларывыстың шушпен чоруундан бо ажыл эки-ле шулуудавайн турар.

Бо айтырыгны дарый шиитпирлээри биске эргежок чугула. Чүге дээрге Кызыл-Хавак шахтазын бо чылын бүрүн механизастаан хөмүр даш тывызын каш катап көвүдеп болур арга бисте бар. Шахтаның складында хөмүр даш казар, сөөртүр болгаш чүдүрер машиналар бар. Оларның ажыглалга киреринде чүгле электроэнергияны аңаа чедирериндeн хамааржыр. Ол ышкаш чазактың шиитпирин бүгүүр бо чылын биске күштүг хөмүр даш комбайчы келир болгай. Ынчангаш «Коммунтудуг» трезинин начальниги эш Зильберман биле шахта эргелелиниң начальниги эш Берсунин электри шугумунуң тудуун дарый доозар дээш болгунар-ла арга хемчеглерни алыр ужуралуг. Ол ышкаш шахтаның инженер-техниктиг ажылдакчылары кажан энергия кээрин маналайн, бар дериг-херекселдерни амдыгаштан эгелеп белеткен турган-зарынче кичээнгей салаа чогуур.

Областа тудуг ажылдарын механизастаар талазы-биле чамдык ажылдар кылдынган. Ылангыя улуг тудугларның фундаментилерин казарынга, тудуг материалларын сөөртүрүнге болгаш көдүртүрүнге техниканы ажыглап турар. Эрткен чылдан бээр будулга болгаш штукатур ажылдарынга тускай херекселдерни ажыглап эгелээн область төвүнде тудуг организацияларының улуг чедишкини болур. Бо чылын Кызылда тудуп турар 96 өг-бүле чурттаар чуртталга бажыңының чамдык кезектерин демир-бетон кылыглар-биле тудуп турар. Ол чорук күш-ажылдың темпизин дүргедиринге дөгүмчелиг болуп база тудугбуң шынарын экижидериге дузалап турар. Тудуг ажылдарын мындыг арга-биле чорударын моон сонгар-даа калбаа-биле практикалаары чугула.

Кызылда демир-бетон кылыглар заводунун тудуу дооступ турар болгаш чугай-элезин холуксаалыг блоктар бүдүрүлгезин организастаан. Чоокку үеде штукатурага хереглээр холуксаа кылыр тускай черни тургузары көрдүнүп турар. Бо бүгү хемчеглер тудуг ажылын индустриалдыг арга-биле чорудар хемчеглерни ажылдап кылыр ужурлуг.

Областың транспорт ажылдакчылары чүк сөөртүлгезинге техниктиг депшилгени нептередир талазы-биле база-ла эвээш эвес ажылдарны кылган. Сөөлгү чылдардан бээр областа чүк сөөртүлгезиниң хемчээли каш катап өскен. Ынчангаш бисте бар транспорт херекселдерни долузу-биле ажыглавышаан, чүк сөөртүлгезинге чамдык чаартылгаларны кылырын амыдырал негеп келген. Эрткен чылын областың автотранспорт ажылдакчылары чүктү демнежип сөөртүр чаа арганы ажыглап эгелээн. Бо арга чүгле бистеэвес, харын бүгү Совет Эвилелинде чаа ажыглаттынып турар депшилгелиг аргаларның бирээзи болур. Чаа арганы ёзугаар чангыс чүктү тус-тус базаларны дамчыштыр хөй чоладчылар сөөртүп турар. Чижээ, прицептиг улуг машиналар-биле Кызылдан Абаканче чүк сөөрткен чоладчы ол чүгүн Арадан базазынга чедиргеш, оон өске чүктү сөөртүп алгаш, Кызылче дедир эвээ турарлар. Ол чоладчының Арадында аппарган чүгүн ындыдан чүк сөөртүп келген чоладчы чүгүн Арадынга катташ, ону ынай сөөртүп турар. Бо чорук чүгле чоладчыларның ажыл, дыжынга таарымчалыг байдалды тургускан эвес, чүк сөөртүлгезиниң темпизин мурнукузундан 2—3 катап дүргедир арганы берген. Амгы үеде автотрестиң Минусинск АТК-ының чоладчылары бо аргаже бүрүн шилчээннер.

Областың үлетпүрүнде, тудуунда болгаш транспортунда бар чорсекхерекселдер техниктиг депшилгени моон-даа ынай сайзыратын турган, чеди чылдың ийги чылы — 1960 чылда бистиң мурнувуста салдынган сорулгаларны чедишкининг шиитпирлеп болур арганы биске берип турар.

Партия болгаш ажыл-агый органнарының удуртукчулары ажылчыннарның ортузунга социалистиг чарыштыг улам калбартып, оларның бедик бүдүрүкчүлүг ажылдарынга таарымчалыг байдалдарны тургузуп турган, чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседиринче бүгү күштү мобилизастаар ужурлуг. Чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш калбарган демиселге техниктиг депшилге улуг рольду ойнаар.

А. ТАРАСОВ,
облкүүскомнуң дарганының орулакчысы.

Социалистиг хүлээлгелерни чедиишкинниг күүседир дээш демиселче!

Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң кежигүннеринин хуралы

«Көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын улам ыңай күчүлүг көдүреринге эргежок чүсула бүгү байдалдар бистиң чүргүвүста ам тургустунган. Чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр эзт, сүт болгаш саржаг бүдүрер талазы-биле Американың Каттышкаң Штаттарын эң чоокку чылдарда чедер болгаш эрттер дээш мурнакчы колхозтарның база совхозтарның үлегери-биле эгелээн бүгү улустуң шимчээшкини улам-на калбарып турар. Республикаларда, крайларда болгаш областарда калбарган социалистиг чарыш болза көдээ ажыл-агыйны хөгжүдер талазы-биле чеди чылдың онаалдалары хуусаа бетинде күүседиптинип болур дээрзин көргүзүп турар.

(СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалындан).

Түңнелдер болгаш чаа сорулгалар

Колхозтуң чаа клубунга январь 13-те кежээкинги 7 шакта колхозчуларының ниити хуралы болурунга белеткенип турган. Чап-чаа чугайлап дооскан клубтуң сандайларын әде салгылап, улуг лампочкаларны тургузуп, президиум столунуң артында хлада үш кызыл туктарны хөлбеннедир аскылапкан. Оларының бирээзи — 1959 чылда мал чемнериниң белеткелинге эки көргүзүглерин дээш СЭКП өбкомунуң бүрүзүнүн болгаш облкүүскомнуң тывысканы колхозтар аразынга шилчиир Кызыл тук, өске ийизи—күрүнеге тараа садарынга болгаш өске-даа планның онаалгаларны күүседиринге эки көргүзүглериг болганы дээш СЭКП Каа-Хем райкомунуң болгаш райкүүскомнуң тывысканы районнуң колхозтарының аразынга шилчиир Кызыл туктары. Чеди чыл планның баштайгы чылын колхоз черле эки түңнелдерлиг дооскан дээрзиниң барымдаазы моон илдеп.

Айытканы шагында колхозчулар клубтуң улуг залын доллур өлүрүпкен болгаш хурал эгелээн.

Хуралга СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын күүселир талазы-биле хемчеглер дугайында илеткелди колхоз даргазы эш П. Серединин кылган. Ол илеткелинге «Көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдер дугайында» СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалында айытканы кол сорулгаларны болгаш чеди чыл планының баштайгы чылының сорулгаларын артель канчаар күүседиптинин чугаалаан.

Чеди чыл планын беш чылда күүседир дээш демиселге социалистиг чарышты калбартышаан, Ленин аттыг колхозтуң ажыл-ишчилери 1959 ажыл-агый чылын эки түңнелдер-биле дооскан, алы алган социалистиг хүлээлгелерин ийи ай бурунгаар — октябрь 20-де бүрүн күүседиптинин. Бүрүнеге 4112 тонна таланы азы алган хүлээлгелиг ангыда 762 тоннаны ажыр саткан. Бүрүнеге эзт садар хүлээлгезин 108 хуу алы 1958 чылдагызындан 2,5 катап ажыр, сүтү—116,4 хуу, дүктү — 109,6 хуу күүседиптинин.

1958 чылда турганы-биле деңнээрге 1959 чылда тараның ниити чыылдазы-да, ниитиниң малының баш саны-да өскен. Баш удур санашмынар-биле алырга, колхозтуң акча орулгазы 3,9 миллион рубль ажып, хуваашпас фондуже шилчилге 1 миллион 120 мүң рубль болуп турар.

1959 чылда хову-даа ажылынга, мал-даа ажылынга комплексилиг механизацияны шингээдип ажыглаар талазы-биле элээн хемчеглер ап чоруттунган. Ол чорук күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедиткен болгаш продукцияның чаңгыстын хемчээлин бүдүрериниг чарыгдалдарны кудулаткан. Часкы тарылганын болгаш дүжүт ажаап алышкынының чорудулгазын 95—97 хуу механизастаан, хол-биле күүседир аар күш-ажыл барык чок болган. Чижээ, тарылга үезинде «С-6» комбайнның бункери-биле таарыштыр дерзен «ГАЗ-51» деп ийи автомашина-биле сеялкаларже тараны уруп, аңаа шак-үени 10—15 минута кызырган. Тракторларга кывар, чаар түүлдерни кыдыын автобензовоз-биле чоруткан, ол үеде тракторларның аңаа турарын 30—45 минута чедир кызырган. Бо бүгү болза тарылгага күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 2 катап бедиткен болгаш күш-хүннерингe чарыгдалды дыка кызырган.

П. Серединин.

Дүжүт ажаап алышкынын ангыдап ажаар арга-биле чоруткаңы, күрүне складынга тараа урарының чорудулгазын механизастааны күрүнеге тараа садарынга шүүделдиң чарыгдалын кызырган болгаш 1958 чылдагызы-биле деңнээрге 2000 хире күш-хүннери камнаттынган. Инектерни саарын кышкы үеде саалда өрөлинге электрилиг саалда-биле, чайгы үеде тускай деритгинген автомашина-биле черге барып саап турганы, инектерни баглавайн ажаар, бызааларны чагыштырып доруктурар арганы ажыглааны чемнерни сөөртүрүн, кажааларның ашталгазын тракторлар-биле чоруткаңы, саанчыларның санын эвээжеткеш, бир саанчыга быжыглаан инектерниң санын 30 болгаш оон-даа көвүдеткени мал ажылының продукциязының бот-үнезин дыка чиигедир арганы берген.

Алдынган хүлээлгелерни күүседир талазы-биле социалистиг чарыштын чорудулгазында эки түңнелдерни чедип алган колхоз бүдүрүлгезинин мурнакчылары өзүп үнген. Саанчылар У. Яковлева, Чимбиян Оюу, Ф. Воронова, К. Мышкар, У. Фоминых инек бүрүзүнден 1700 — 1800 кг сүттү сагганнар; хойжулар М. Биче-оол, С. Артына, Д. Чыртак, С. Сувак малдың чаш төлүн бүрүн камгалап ап, бир хойдан-на 2,6 кг дүктү кыргын алганнар; механизаторлар Д. Фоминых, В. Бурдаков, П. Рукавицын, А. Чаш-оол, А. Такта ажылдап кылырының нормазын 170 хуу болгаш оон-даа ажыр күүсеткеннер. Леонид, Василий Ламзиных акылышкыларның чаартыкчы саналлары тараа культураларының тарылгазын дүргедедирин болгаш волокуша-биле сигенни сөөртүп сараттаарын механизастаар арганы берген. Колхоз бүдүрүлгезинин ажыглаттынмайн турар курлавырларын илередип ажыглаарынче артель кежигүннери сагыш салыышкынын улам илередип турар.

Эки түңнелдер-биле чергелештир чамдык күүсеттинмейн барган түүлдерни хуралга база демдеглээн. Хаван эьдин бүдүрер болгаш күрүнеге садар талазы-биле хүлээлгелер күүсеттинмээн. Техниканы ажыглап турарының бүдүрүкчүлүү ам-даа четпес болгаш оны эдилээриниң хуусаазын узадыр дээш демисел кошкак.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар дээш демисешпишээн, чеди чылдың баштайгы чылында чедип алдынган түңнелдерни өөренип көргеш, база көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдедиринин болгаш колхозту экономика талазы-биле улам ыңай быжыдарының сорулгазынга бар турар курлавырларны мобилизастаарын барымдаалаан, 1960 чылда социалистиг хүлээлгелерни болгаш ап чорудар хемчеглерни хуралга чугаалажып бадылаан.

1960 чылда социалистиг хүлээлгелер

МАЛ АЖЫЛЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Мал кыштагладышкынын чидириг чокка эртиргеш, бүгү чүүл малдарның баш санын өстүрериниң планын ажыр күүседир. 100 баш төрүүр мал бүрүзүнден 90 бызааны, 110 хураганны, төрүүр кол хаван бүрүзүнден 12 хаван оолдарын, дүнгүш хаван бүрүзүнден 6 хаван оолдарын алыр.

Эзт бүдүрерин 182 тонна чедирер болгаш күрүнеге 178 тонна эзтти садар азы планны 2 катап ажыр күүседир. Ниити сүт салдазын 333 тоннаны садар азы планны 1,6 катап ажырар. Хой санындан 2,5 кг дүктү кыргын алыр болгаш эрткен чылын күрүнеге 5,7 тонна дүктү сатканының ерунга 7 тоннаны садар. Күрүнеге эзт, сүт садарының планын декабрь 1-ле, дүктү — октябрь 1-де күүседир.

Одарладып семиртир мыйыстыг бода малдың хонукта өртүмек немежир деңзизин бир башка 700 грамм чедирер.

Ниитиниң малының чем хереглелин хандырып шыдаар кылдыр 1800 тонна сигенни, 3300 тонна силосту, 795 тонна концентраттарны белеткээр.

Ап чорудар хемчеглер: хойжулар Биче-оол биле Артынаның кодаларында ийи чылда үш удаа солдаашкынны алыр арганы бо чылдан эгелеп чорудар. Бүгү хойларны электроагрегат-биле кыргыыр болгаш бо чылдың ноябрьда 800 баш хойну катон кажаага ажаарынче шилчидер. Бир мүң хойну тарып боозадыр. Кышкы одарларның чанынга чаңгыс чылда үнер сигеннерни 20 ганы тарыыр. 300 баш мыйыстыг бода малды баглавайн ажаарынга тургузар.

Инек болгаш хаван фермаларынга автосуггарылганы немей киирер. 200 хаванны сула тургузар кылдыр хаван кажаазын әде дериир. Тарымал тоорук, зелёнка, турнепс, морковь. тараа артынчылары холушкан 70 тонна силосту салыр.

ХОВУ АЖЫЛЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Тракторларның септелгезин февраль 23-те, часкы тарылгага херек көдээ ажыл-агыйның өске чепсектериниң септелгезин март 15-те доозар. Үрезиннерни арыглап белеткээрин февраль 15-те доозар. Эрткен чыл-биле деңнээрге тараа культураларының тарылга шөлүн 613 га немей өстүрүп болгаш эзте кажыр талазы-биле ажыглаар.

Тараа культураларының га бүрүзүнден 17,4 центнер, картофельниң — 120 центнер, ногааларның—100 центнер дүжүттү алыр. Тараның ниити чыылдазын планда көрдүгениниң 8585 центнер хойну алыр. Тараа культураларының ажлап алышкынын 100 хуу ангыдап ажаар арга-биле чорудар. Күрүнеге тараа садарының планын сентябрь 20-де күүседир болгаш ол үеде 1961 чылдың тарылгазынга үрезиннерни уруп алыр.

1961 чылдың тарылгазынга 1410 га чайгы чер андарылгазын июль 10-да, 2300 га күскү ангыс андарылгазын октябрь 10-да доозар.

Ап чорудар хемчеглер: 4000 ажыг га чернин хөрүзүнүн агротехниктиг чурумнар болгаш хуусаалар өзүгаар сайырадып ажылдаар, сугарылга четкизин аштар, көдээ ажыл-агыйны культураларының хоралакчыларынга тускай демиселди 1200 гага чорудар.

Селкаларже үрезин урарын механизастаарынга 2 машинаны немей киирер. Часкы тарылга үезинде трактор агрегаттарын ийи ээлчегби-биле ажылдадыр болгаш хөөп олуртур культураларны өстүреринге механизастаан агрегаттарны тургузуп, оларга чепсекти болгаш черни быжыглаар. Хөөп олуртур болгаш ногаа культураларының шөлдеринге 650 тонна өдекти апрель 1-ге чедир төгер. Шаңнарны механизастаарынга 10 метр транспортерну немей тургузар.

Мал чемнери белеткээр комплексилиг механизастаттынган бригаданы тургузар. 70 гектар черни аштап эки ажыдып турган сигеннер тарыыр. Силос массазын дүжүрер тускай доскаларны белеткээр. Чер кыдыын одарлаан чернилерге түүлдерни өскө үүштер өстүрүп турган, хөрүнүңүн үүш-дүжүттүүн бедидери эргежок чугула.

Эрте чажып тарыыр тараа культураларының тарылгазын 7—9 ажыл хүнүнде бедик агротехниктиг деңнелге доозар. Бо сорулганы чедип алыр дээш бүгү техниканы, үрезиннерни ыяк кылдыр белеткеп алыылыңар, эштер!

ТУДУГ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

150 олуттуг школаны, Ажыкка чунар бажыны, кинобудканы, одарларда хойжуларга болгаш инек кадарчыларынга 3 чурттарга бажынын, 3 мал кажааларын тудар болгаш бызаа, ат кажааларының тудугларын доозар. Тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын септээр мастерскаяны тудар.

• • •

Хуралга колхоз бүдүрүлгезинин чамдык мурнакчылары боттарынга бедиткен хүлээлгелерни база алгылаан.

Бо үстүнде хүлээлгелерни болгаш ап чорудар хемчеглерни колхозчуларын ниити хуралынга чаңгыс үн-биле бадылаан. Ол болза оон кожазы «Тиилелге» колхозтуң кежигүннериниң өөң мурнуу чарында алган хүлээлгелеринге болгаш социалистиг чарышка кыйгырыынга харыы болур.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлерин күүседиринге чаа күш-биле улам сорук киргеш Ленин аттыг колхозтуң ажыл-ишчилери 1960 чылда алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседип шыдаар дээрзинге чигаанинг турбас.

Хойжулар—эр хейлер

Хуралга колхозтуң мурнакчы хойжулары М. Биче-оол биле С. Артынаның чылыг сөстери, бедиткен хүлээлгелерни ап турары колхозчуларның сеткилин өөртүп, күш-ажылга улам сорук киирип турган.

М. Биче-оол.

— Бистиң малчыннар мал ажылының продуктуларын хөйну бүдүрер болза, бистин Төрөөн чүргүвүс улам күштүг, бистерниң амыдыралывыс улам байшыдалдыг болур. ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлерин өзүгаар хөй эзтти, сүттү, дүктү бүдүрери малчыннарның хүлээлгези болур—деп, хойжу эш Биче-оол чугаалаан,—1960 чылда төрүүр хойларның чамдыызын ийи удаа оолдадыр арганы хереглеп турган, 100 хой бүрүзүнден 170 хураганны, хой санындан-на өртүмаз-биле 3 кг дүктү алыр мен—дептерге, залдан «эр-хей», «бистиң районга көзүлбээн чүве-дир» деп үнер болгаш адыш часкаашкыны ону деткээн.

Хойжу оон ыңай кыштаглаашкынны хүр өрттирер болгаш бо чылын хойларны өртүмкган куду эвес кылдыр семиртир мен деп чугаалаан.

Хойжу С. Артына индирге үнүп келгеш:— Төрөөн колхозумнуң ажыл-агыйны дээш бүгү күжүмнү үндүрүп турар мен. Ам СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын күүсеирде моон-даа артык ажылдаар апаар. Бодум коданымда 583 баш хойларымны кыштаннеңди ажырып, чаш төлүн бүрүн камгалап алгышаан, балтай төрөөн хойларны ноябрь, декабрь айларда оолдаар кылдыр эдериштирип гургаш, төрүүр 100 хой бүрүзүнден 150 хураганны, өртүмаз-биле бир хойдан 2,6 кг дүктү алыр мен—деп хүлээлгеш.

С. Артына.

Бо база-ла хуралдың бүгү кичээнгейин бодунче хандыткан дидим болгаш бедик хүлээлге болган.

Дүжүттү бедидер

Колхозтуң агроному, Совет Эвилелинин Маадыры эш В. Брагин саналынга дүжүттү бедидериниң хемчеглерин чугаалаан.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга эш Н. С. Хрущев «...бис көдээ ажыл-агый талазы-биле түгле калбарышкынныг эвес, харын ханылап чоруур. чүгле тарылга шөлдерин көвүдеринин аргазы-биле эвес, харын мурнакчы агротехниканы нептередип турган, дүжүттү бедидериниң аргазы-биле чоруур, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн чедип алыр, продукцияның бот-үнезин чиигедир ужурлуг бис» деп чугаалаан.

Бо чылын биске тарылга шөлү эрткен чылдагызындан 613 га немежип өзер. Тараа культураларының бир гектарындан 17,4 центнер дүжүттү алыр деп сорулга салдынып турар. Мындыг дүжүттү чедип алырда эш Хрущевтуң айытканын өзүгаар агротехниктиг хемчеглерни сагып күүседиринче кол кичээнгейни салыр ужурлуг бис. Хөрүнге тус чернин удобреңиелерин сөөртүп төгерин амдан эгелезе чогуур. Хөрүнүң тарылга мурнунда эки ажылдап кылыр болгаш быжыг туруштуг, сорттуг үрезиннерни чажар.

В. Брагин.

Үрезиннерни эки шилип алыр сорулга-биле дуржулга участогун бо чылдан эгелеп тургузар. Аңаа янзы-бүрү сорттарны тарып тургаш, бо чернин байдалынга тааржыр эки сорттарны шилип алыр. Бисте тарылга шөлүн оон ыңай калбартыр күр черлер чок болганда тарылга өөлчештирилгенин чорудуп, чаңгыс өскө үүштер өстүрүп турган, хөрүнүңүн үүш-дүжүттүүн бедидери эргежок чугула.

Эрте чажып тарыыр тараа культураларының тарылгазын 7—9 ажыл хүнүнде бедик агротехниктиг деңнелге доозар. Бо сорулганы чедип алыр дээш бүгү техниканы, үрезиннерни ыяк кылдыр белеткеп алыылыңар, эштер!

Хойжу Лопсаңчаптың дуржулгазын ажыглаар

— Хойну чылда ийи удаа оолдадып турган хөй хураган алган алдарлыг хойжу, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Лопсаңчаптың дуржулгазын бистиң колхозтуң хой ажылынга ажыглап, чамдык хойлардан ийи чылда үш удаа төл алыр хемчегни чорудары чугула. Бо айтырыгга бистиң мурнакчы хойжуларывыс Биче-оол, Артына олар эгелекчилер болуп, бо чылын төрүүр 100 хой бүрүзүнден 170 болгаш 150 хураганны алыр деп маңаа чугаладылар. Бо дээрге бисте чаа ажыл-дыр — деп, мал ажылының бригадири эш С. Чадан-оол чугаалаан.

Маңаа холбаштыр оон уламчылап чугаалааны болза, бо хойжуларның ап турар бедик чаагай хүлээлгелерни күүседири үүгле оларның боттарындан эвес, харын бистерниң, хамыктын мурнунда мал ажылының тускай эртемниглериниң оларга дузалажырындан база хамаржыр. Ынчангаш январьда төрөөн хойларны февральдан эгелеп эдержилгеге киирер херек. Хой болгаш өске-даа малдарны кыштан хүр ажырар дээш ажаалга, чемгерилгени эжиндери чугула.

С. Чадан-оол.

Бистиң ап турар хүлээлгелеривис ындыг-ла белен эвес, ылаңгыя эзт садарын эрткен чылдагызындан ийи кагап ажыр күүседир. Бир-тээ хүлээлгени алдында дерен тыгулуг ажылдап турган, тиилеп алыр херек.

1960 чылда «Тиилелге» колхозтуң кежигүннерин социалистиг чарышка ажар дээш Ленин аттыг колхозтуң кежигүннери эрес-шудургу ажылдаар, ыяавыла тиилеп алыр херек.

7—9 ажыл хүнүнде

Колхозтуң механиги эш Н. Федосов саналынга бистиң колхозтуң тараажылары болгаш оон иштинде механизаторлары чеди чылдың баштайгы чылында багай эвес ажылданнар, ылаңгыя № 1 бригаданың кежигүннери гектар бүрүзүнден 20 центнер дүжүттү ап, социалистиг чарышка бедик көргүзүглүг болганнар, ам чеди чыл планының ийиги чылында оон-даа артык ажылдаар ужурлуг бис деп чугаалаан.

Оон ыңай оон хүлээнгени болза тракторларның болгаш часкы тарылгага киирер өске-даа көдээ ажыл-агый чепсектериниң септелгезин февраль 22-де эки шынарлыг доозар, ажыл үезинде техниканың ажаалгазын доктаамал чорудар, кыпар, чаңр материалдарга артык чарыгдал чокка болгаш техникага кандыг-даа озал-ондак болдурбайн ажылдаарын чедип ап турган, эрте чажып тарыыр тараа культураларының тарылгазын 7—9 ажыл хүнүнде доозар.

Н. Федосов.

Инек бүрүзүнден 2000 кг сүт

1959 чылда саар инек бүрүзүнден 1838 кг сүт сагган мурнакчы саанчы Ульяна Яковлева ферманың коллективи СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлерин улуг өөрүшкү-биле хүлээп алганын болгаш 1960 чылда хой сүт саап алыр дээш социалистиг чарышка бодунуң ап турар хүлээлгезин күүседирин бүзүрелдиг чугаалаан.

— Ам үеде электрилиг саалда-биле 30 инекти саап турар мен. Бо чылын электрилиг саалдың дөрт херексели-биле чаңгыс үеде 4 инекти саарын чедип ап, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедитпишаан, база 30 инекти немеп, шупту 60 инекти саап, инек бүрүзүнден өртүмаз-биле 2000 кг сүттү саар мен. Бир эвес 60 инектен

У. Яковлева.

бадылаар деп турар социалистиг чарыштын хүлээлгелеринде айытканы тудугларны күүседири-биле тудугжуларның кол күжүн тудугларының белеткелинче угландырган. Чижээ, бригаданың 35 кежигүннериниң 25 кижиларын белеткелинде ажылдап, ам 2200 кубометр ыштыг черге кескен болгаш өөртүн 430 кубометрин тудугларга шолунде эжикеп алган. Кышкы часкы хаваны өрүү-биле тудугларга четкир санныг тудугларны ыяжын белеткеп алыры ам үеде кол сорулга, кижан тудугларга материалдар бар болганда тудугларны күүсеттинер ужурлуг.

Социалистиг хүлээлгелөрде айытканы тудугларын ангыда Бүрениң көөрүүн шуулаартын кылыры чугула.

Тудуг бригадазының сорулгазы

Тудуг бригадазының бригадири эш Е. Паздерин саналынга колхозчу тудугжуларның мурунда бо чылын салдынган сорулгаларны чугаалаан.

Мал болгаш чер ажылын хөгжүдүп, көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрери, колхозчуларның чүрттарга байдалын эжиждери механизацияны шиитпирлеп алыры болгаш артельдиң акча орулгазын көвүдедири колхозтуң тудуг бригадазының ажылындан база хамаржыр. Колхоз даргазы эш Середкинин илеткелинге кирген болгаш ам бо хуралга

Е. Паздерин.

Чижээ, бригаданың 35 кежигүннериниң 25 кижиларын белеткелинде ажылдап, ам 2200 кубометр ыштыг черге кескен болгаш өөртүн 430 кубометрин тудугларга шолунде эжикеп алган. Кышкы часкы хаваны өрүү-биле тудугларга четкир санныг тудугларны ыяжын белеткеп алыры ам үеде кол сорулга, кижан тудугларга материалдар бар болганда тудугларны күүсеттинер ужурлуг.

Социалистиг хүлээлгелөрде айытканы тудугларын ангыда Бүрениң көөрүүн шуулаартын кылыры чугула.

Чеди чылды беш чылда

— Бистиң артелиниң чеди чыл планын беш чылда күүседир дээш демисежин турар. Чеди чылдың бирги чылының сорулгалары биске багай эвес күүсеттинген. Ам ийиги чылда ап турар социалистиг хүлээлгелериниң чедиишкинниг күүседир болзувусса, чеди чыл планын беш чылда күүседир сорулгавысты чедип ап шыдаарывыстың барымдаазы бар болур—деп зоотехник эш Н. Николаева саналынга чугаалаан.

Н. Николаева.

Оон уламчылап чугаалааны болза, бо чылын бистиң малчыннарывыстың бедиткен хүлээлгелерни ап турары өөрүнчүг. Саанчы Яковлева инек бүрүзүнден 2000 кг сүттү саар болгаш инектериниң саны 60 чедирер мен деп маңаа хүлээнди. Саанчы Воронова инек бүрүзүнден 1900 кг сүт саар деп хүлээлге алган. Бир эвес инектериниң саны-биле алырга, Яковлева чыл дургузунда бетин дээрге-ле 100 тонна, Воронова 80 тонна сүттү саар-дыр. Бо дээрге агып чыдар сүт эвес, сүт-тур. Ийи-ла кижи мынча сүттү саар болза бистиң хүлээлгевис ажыр күүсеттинмейн канчаар. Оон ыңай 100 хой бүрүзүнден 150 болгаш 170 хураган алыр бис деп хойжулар Артына, Биче-оол кайгамчык өөрүнчүг хүлээлгелерни алдылар.

Мал ажылының тускай эртемниглери зоотехник-ла болза, ветеринарлар хемчеглерни экижидери чугула. Бо чылын күүсеттинмейн хойларны эвес, харын инектерни база тарыы боозадыр ажылды чорудар.

Мурнунда фермаларда инек кажаазының ыштыгалгазынга 4—5 кижилер ажылдап турган болза ам бир трактор каш-ла минутада арыдырыштар, саанчылар кижи бүрүзү 10 — 15 инек саап турган болза ам электрилиг саалдың дузазы-биле 30 — 40 болгаш оон-даа хой инекти саар апаран. Бо чорук күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиштирип, продукцияның бот-үнезин чиигедип турар. Ынчангаш мал ажылынга механизастаттынмыны улам ыңай артыры чугула.

«Тиилелге» колхозтуң-биле социалистиг чарышка бирги чер-даа демиселге бүгү малчыннар көдүрүп үүш ужурлуг.

ЧАА КЛУБ

Каа-Хем районуң Ленин аттыг колхозу бүдүрүлгениң болгаш культура-аммыдыралдың эки шынарлыг тудугларын чыл бүрү немей тулуп турар. Ындыг тудугларның биреэзи 1960 чылда туттунган чаа клуб болур. Клубтуң көрүкчүлер залынга 300 чыгам кижи олуруп болур. Эжиндеде ниити улуг өрээлдиг, аңаа танцылаар. Оон ыңай библиотека болааномчулга база янзы-бүрү оюн кылыр өрээлдерлиг. Клубтуң бүгү өрээлдерин бус-биле изидер. Колхозчуларның хуралы бо чаа клубка болуп эрткен.

Чурукта: клубтуң ниити өрээлинде люстра деп лампочканы электромеханиги эш Стереховтуң тургузуп турары.

Фото С. Феоктистовтуу.

Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыының тодаргай илерээшкини

Тайбыңның херээнге улуг салыышкын

ПЕКИН. (СЭТА). Тайбыңның эргежыктарына Совет Эвилелиниң чаа чаагай сеткилдиг эгелээшкининиң дугайы бүгү чурттарны дээрниң кызаңнаажы ышкаш кончуг дүргеп шыва алы берген. Бо дугайы кыдат хөй-ниитиниң болгаш парлалганыңкичээнгейиниң төвүнде туруп турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тодаргай допчулалын Пекиниң солуннары парлаан. «Жэньминь жибао» Н. С. Хрущевтуң илеткелин долузу-биле берген. «Женьминь жибао», «Дагун бао» болгаш «Гуанмин жибао» солуннар Совет Эвилелиниң чаа, тайбың эгелээшкининге мурнуку чүүлдерни тураскаатган.

«Чепсегленнишкинни бүгү-ниити дүжүреринче чырыткыланчак орук» деп эгелиг мурнуку чүүлүнде «Жэньминь жибаонуң» бижээни болза, чепсектиг күштерни база катап чаңгыс талалыг кызырарының дугайында Совет чазактың шиитпирин кыдат улус изин-биле чүүлдүгзүнүп, идепкейлин-биле деткип турар. Бо төөгүлүг шиитпир болза совет улустуң болгаш ССРЭ-ниң чазааның тайбынче чалбыыштыг чүткүлүнүң барымдаазы болгаш Совет Эвилелиниң кымдан-даа артык күчүзүнүн херечилели болур. ССРЭ делегейде бирги чергениң ракеттиг чепсектиг тура-ла ону «коргудуушкун күжү кылбайн», харын-даа ол чепсекти долузу-биле узуткаары дээш шиитпирлин-биле демисежип турар. ССРЭ-ниң чепсектиг күштерин база катап чаңгыс талага кызырарындан өске ындыг бүзүрелдиг тайбың хемчеглери кайда боор.

Совет Эвилелиниң бо улуг базымын бүгү-ле тайбыңга ынакшылдыг улустар магадап, аңаа өөрүп турарын айытпышаан, ук солун ССРЭ-ниң чепсектиг күштерин база катап улуу-биле кызырган чорук улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун улам ынай чымчадырынга канчаар-даа аажок улуг идиглиг рольду ойнаар деп демдеглээн.

„ССРЭ дайыннарны шуут болдурбазынче чүткүп турар"

БУДАПЕШТ. (СЭТА). «Үлегер алыр ужурлуг базым», «Дараазында Барыын тала», «Чепсегленнишкинни дүжүреринің талазы-биле Совет Эвилелинден үлегер алыр»—деп мындыг эгелер-биле солуннар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязының материалдарын парлаан.

ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң чаа улуг кызырыышкынының дугайында Хоойлуну хүлээп алганын демдеглевишаан, «Эшти хирлап» солун үүгле тайбыңга ынакшылдыг күрүне шериниң санын ол хире хөй кызырып болур деп айыткан. Чепсегленнишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында саналды көдүрүп үндүргеш, Совет Эвилели болза дайыннарны шуут болдурбазынче чүткүп, бо талазы-биле буруңгаар базымны кылган. Ам делегейнин кижилери ооң үлегерин өскелер эдерер деп манап турарын ол солун бижээн.

„Делегей чүүлдүгзүнүп турар"

СОФИЯ. (СЭТА). Болгарияның төп солуннары шуптузу делегейниң бүгү чурттарының парламентилеринге болгаш чазактарынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Кыйгырыын, ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң чаа улуг кызырылдазының дугайында Хоойлуну улуг эгелериң адаанда парлаан. Солуннар аңаа холбаштыр мурнуку чүүлдерни бижип, күрүненің болгаш хөй-ниитиниң ажылдакчыларының, эртемденнериң, бөдүүн ажыл-ишчилериң чугааларын бижившаан, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төөгүлүг шиитпирин болгар улустуң долузу-биле чүүлдүгзүнүп көрүп турарын онзалап демдеглээн.

«Работническо дело» болгаш «Земеделско знаме» солуннар улуг-улуг чүүлдерни база парлаан. Делегей чепсек чокка хоозун чүүл болур дээр дугайында бадыткаашкынны Совет Эвилелиниң тайбың хемчеглери долузу-биле буруу шаап турарын «Земеделско знаме» солун айыткан.

Совет Эвилели бодунуң улуг чедиишкиннери болгаш чайгылыш чок эгелээшкиннери-биле делегейниң келир үезинче—чепсек чок делегейже орукту салып турар деп солун демдеглээн.

Ам барыын талакы күрүнелерден хамааржыр

ПРАГА. (СЭТА). Совет Эвилели тайбың болгаш депшилгеже орукту улустарга айтып берип турар, ынчангаш барыын талакы чурттарга ооң үлегер-чижээн эдерер өйү келген — ССРЭ-ниң чаа тайбын эгелээшкининиң дугайында чехословак хөй-ниитиниң төлээлекчилериниң чугааларының болгаш чурттуң солуннарының чүүлдериниң кол утказы шак ындыг.

«Руде право» солун Совет чазактың эгелээшкини «бүгү делегей мурнунга тодаргай перспективаны ажыдып берген: ол дайынның айыылындан кижи төрелгетенни камгалаар болгаш бүгү делегейге быжыг тайбыңны хандырарынче угланган». деп онзалап демдеглээн. Совет Эвилели, совет улус болгаш оларның төлээлекчилери-даа дайынны болдурбазы дээш амгы үеде чоруп турар улуг демиселдиң үезинде тайбыңга ынакшылдыг кыйгырыгларны чүгле салып турар эвес, харын-даа оларны боттуг херектер-биле калы чорудуп турар деп чүвени төөгүнүң бадыткаашкыны солун демдеглээн.

Профэвилелиниң «Праце» дээр солунунуң бижээни болза, тайбыңга ынакшылдыг улустар Совет чазактың эгелээшкининге байыр чедирип, ол дээрге—улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырынче болгаш тайбыңны быжыглаарынче боттуг базым деп көрүп турар. Чепсегленнишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүреринің дугайында совет саналларның боттуун болгаш боттанып болдуруп ССРЭ-ниң чепсектиг күштериниң чаа кызырылдазы херечилеп турар. Ам херек болза барыын талакы күрүнелерден хамааржыр. Олар Совет Эвилелиниң үлегерин эдерер ужурлуг. Делегейнин бүгү күрүнелериниң парламентилеринге болгаш чазактарынга чепсегленнишкинни дүжүреринің дугайында айтырыг талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Кыйгырыын чүгле бистер эвес, бүгү тайбыңга ынакшылдыг улустар шуптузу деткип турар деп «Праце» түүнеп бижээн.

Республиканың чурттакчыларының эң-не чүүл бүрү кезектериниң ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга Н. С. Хрущевтуң илеткелин канчаар көрүп турарын парлавышаан, солуннар сессияның хагдыганын медеглеп, делегейниң бүгү күрүнелериниң парламентилеринге болгаш чазактарынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Кыйгырыын база ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштериниң чаа улуг кызырылдазының дугайында Хоойлуну долузу-биле парлап, азы тодаргайы-биле допчулап турар.

Акы-дуңма социалистиг чурттарда

ГДР-ниң химия үлетпүрү

Герман Демократтыг Республиканың химия үлетпүрү—улус ажылагыйының кол адыры. Ол ам чурттуң бүгү үлетпүр продукциязының 15 хире хуузун берип турар. Герман Демократтыг Республика химия кылыгларының бүдүүлгезинин хемчээлиниң талазы-биле делегейде чедиги черни, а кижи бүрүзүнге онаштыр бүдүрер талазы-биле ийги черни ээлеп турар.

Германияның Чөөн талазында химия үлетпүрүнүң бүдүүлгелериниң ажыл-ишчилери эрес-маадырлыг чорук деп бүрүн барымдаа-биле алап болур чүүлдү боттандырган. Дайынның үржуундан болган аажок улуг бергелер турбуже, экономиканың ол адырының бүдүүлгези дайын мурнундагы хемчээлге 1948 чылда-ла четкен турган. Пластмассларны, синтетиктиг волокноларны, фармашев кылыгларны, кылымал чемишчидилгелерни болгаш ГДР-ниң улус ажыл-агыйынга база чонунга эргежок чутула өске-даа материалдарны бүдүрери чыл келген түдүм-на өзүп турар. ГДР-ниң девискээринде бар чиг-этти химия үлетпүрүнүң хереглелинге улам улуг хемчээлдер-биле ажыглаар арганы бөөр чаа аргаларны дилеп тывар ажылды эртемшинчилел институттарынга болгаш лабораторияларга күштелдирген турган. Ажылчыннарның болгаш техниктериң эрес-маадырлыг күш-ажылының түннелинде 1958 чылда химия үлетпүрүнүң кылыгларын бүдүрүп үндүрери 1948 чыл-биле деңнээрге дөрт ажыг катап өскен.

ГДР-ниң химия үлетпүрүнүң төвү Галле округ болу берген. Мында «Лейка-верке», «Буна-верке» дээр улуг химиктиг комбинаттар, Биттерфельдте электрохимиктиг комбинат болгаш өске-даа бүдүүлгелер туттунган, олар боттарының бүдүрүп үндүрүп турар продукциязы-биле Герман Демократтыг Республикадан дашкаар-даа сурагжаан. Олар боттарының турар девискээринин хемчээли-биле улусту кайгаткан—автомашинага олуруп алган, ооң кехтерин кезип чоруп турган, оларбиле таныжып турар.

Оларның бүдүүлгезиниң хемчээли ГДР-ниң химия үлетпүрүнүн бүгү продукциязының барык чартык кезиинге четкен. Ол бүдүүлгениң коллективтери байлак революсчу болгаш күш-ажылчы чанчылдарыбиле чоргаарланыр эргелиг: ында, Биттерфельдте электрохимиктиг комбинатка чыл бурунгаар «Социалистиг күш-ажылдың бригадазы» деп ат дээш чарыш төрүттүнүп үнген. А «Лейна-верке» комбинат 1959 чылдың планын хуусаа бетинде күүсеткен болгаш чыл төнчүзүнге чедир 25 миллион марканың немелде продукциязын берген деп өөрүшкүүл медээ бүгү Герман Демократтыг Республикага чоокта чаа тараан.

Чеди чыл дургузунда химия үлетпүрүнүң бүдүүлгези ийи ажыг катап өзер. Галле округка амгы үениң чаа бүдүүлгелери, ылаңгыя Козвигте күгүр кислотазын бүдүрер талазы-биле завод тургустунар. «Буна-верке» комбинат делегейде Кабридтиң эң улуг бүдүүкчүзү апарган. Этил, полиэтил, капролактам бүдүүлгезиниң талазы-биле чаа цехтер «Лейна-верке» комбинатка тургустунган. Химия үлетпүрүнүң улуг-улуг бүдүүлгелери Герман Демократтыг Республиканың өске-даа районнарынга база тургустунгулаар. Чоокта чаа Шведтен Одерже талазынга нефть ажылдап кылыр заводтуң тудуу эгелээн. ол завод Совет Эвилели—Польша—ГДР-ниң нефть дамчыдылгазының четкен ужу болур. Губен районда Нейссте кылымал волокнонуң комбинадының тудуу чоруп турар, ооң бирги ээлчээ 1963 чылда ажыглалга кирер.

Герман Демократтыг Республиканың химия үлетпүрүнүң хөгжүлдези социалистиг лагерьниң чурттары-биле, хамыктың мурнунда Совет Эвилели-биле сырый кады ажылдажылгага боттаныр. Химия үлетпүрүн хөгжүдеринге хереглеттинер узун хуусаалыг чээлилерни Герман Демократтыг Республикага тыпсыр дугайында ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазактарының аразында 1958 чылдың февральда кылган дугуржулга ак-сеткилдиг акы-дуңмалышкы дузаламчының чайыннанчак херечизи болур.

А. ТЮПАЕВ.

Морокко. Чурттуң найысылалы. Рабатта таксилер турар чер.

Фото А. Васильевтиң. СЭТА-ның фотохрониказы.

Бедик хүндүткелдиг совет аалчыга чаа чалалгалар

ПАРИЖ. (СЭТА). Францияның янзы-бүрү хоорайларындан, үлетпүр бүдүүлгелериниң коллективтеринден, Совет чазактың баштыңы эш Н. С. Хрущевтуң адынга чалалгалар кирери уламчылавышаан.

«Юманите» солуннуң дамчыткаными-биле алырга, Барсак коммунаының даргазы (Жиронада департаментизи) Н. С. Хрущевтуң адрезинге чагаа чоруткан, ында чугаалап турары болза: «Бистер хүндүткел-биле долган болгаш чүректин ханызындан чалалгавысты чоруттушаан, силерни Барсактың чурттакчылыг черинге (Бордо хоорайның 38 км мурнуу-чөөн талазында) бистиң виноградтарывысты кээп көрүп, бөдүүн байдал-биле бүдүрүп ап турар арагаларывысты амзап көөр болзуңарза кончуг өөрүп хүлээп алыр ийик бис» дээн.

«Трансатлатиканың бүгү-ниити компаниязы» бүдүүлгениң комитеди, кылып турар «Франция» деп улус дажыглаар океан корабли көөрүнче болгаш бир эвес Гаврга чедип келир аргалыг болур болза, ол компаниянын база бир кораблин көөрүнче Дарга Хрущевту чалаарын шиитпирлээн.

Шатобриан хоорайның (Адакы Луара департаментизи) эрге-чагырга чөвүлели, политиктиг херектээннер болгаш фашизмге улур демиселчилер чорааннарның эвилелиниң инициативазы-биле, Н. С. Хрущевту ук хоорайже чалаарын шиитпирлээннер.

Барыын Германияда чүү болуп турарыл?

ЛОНДОН. (СЭТА). Барыын Германияда нацист сөөк-язы ылгакчыларының дендеп турары болгаш ооң өске дыка хөй чурттарда, ооң иштинде Англияда фашистиг үүлгедиишкиннер Англияның хөй-ниитизин дүвүредип турар.

Ол үүлгедиглерни чогум үүг чүве болдуруп турарыл, герман фашизмниң катап тургустуныушкунунуң үндезини кайда чаштынып чыдарыл? Шак мындыг айтырыгларны Англияның дыка хөй буржуаз солуннары безин салып турар.

«Амгы үеде Барыын Германияда болуп турар чүүлдер болза, шаандакы нацистиг корум-чурумнуң хоралыг доктриназының немец аныяктарны кара өжегээр чоорту өөредип келгениниң түүнели» деп массалыг тираж-биле үнүп турар «Дейли миррор» солуннуң корреспондентизи Денис Мартин бижээн.

Барыын Германияны шуптузуң кезип чорааш, чурттакчы чоннуң эң-не чүүл бүрү кезектериниге хамаржып турар чүс-чүс немецтер-биле ужуражып чугаалашкан соонда ындыг түүнелди кылган мен деп Мартин медеглээн.

ГФР-де аныяктарны кижизидериниң системазын көргеш, корреспондентиниң бижээни болза: «эрткен дайынның уржуктары болгаш националистериң холдарындан миллион-миллион кижилер өлген турда-ла, чаа националистер ургуларны—Гитлер күрүненің улуг ажылдакчызы чораан, дайынның ёзулуг кем-буруулуглары эвилелчи чурттар болур, герман улустуң раса талазы-биле артыкшылдыы диригаргарының карачаңгыс магадылалы болур деп кара-туразында өөредип турарлар»

«Германияның национал аныяктарының», а ол ышкаш дайынның кем-буруулугларының—генерал Гудерианның, адмирал Деництиң болгаш өскелериниң-даа аттарын эдилээн үүл бүрү бөлүгленнишкиннериниң Барыын Германияда ажылчорудулгазының дугайын Мартин чугаалап турар. Ол организацияларның сорулгазы—немец расаның артыкшылдыының дугайында, немецтериниң улуг Германиязының дугайында шаандакы гитлержи лозуңнар болуп турар.

«Барыын-герман чазактың кабинединден эгелээш тарап үнгеш, үлетпүрүнүң, суд черлериниң, полициянын, хамааты албан черлериниң кол-кол адырларын хаара тутпушаан, дайын сөөлүүнүң Германиязының класстар өрөөлдеринге чедир, бүгү-ле черлерде фашиссырак кижилер нептерээн дээрзин көрген мен...» деп автор бижээн. Бо бүгү дээрге, 30 чылдарның эгезинде ышкаш, шуут-ла шак ындыг. Амгы үеде Барыын Германияда политиктиг байдал «шуут-ла ол оруктар-биле бар чоруур» деп Мартин түүнеп бижээн.

Фашистиг өнчүк-чөңгээлерге удур

РИМ. (СЭТА). Итали фашистерниң өнчүк-чөңгээлиг үүлгедиишкиннеринге шиитпирлин-биле удурланып турарын илереткен резолюцияны Рим хоорайның эрге-чагырга чөвүлели хүлээп алган. «Итали социалистиг шимчээшкин» дээр фашиссырак партиядан өске партияларның төлээлекчилери шуптузу резолюцияны хүлээп алыры дээш бадыланнар.

Нерунуң медеглели

БАНГАЛОР, (СЭТА). Премьер-министр Неру Индияның национал конгрезиниң Бүгү-индий комитединиң Бангалорга болган хуралынга чүве чугаалап тура, Хрущевтун Индияга баштайгы аян-чоруунга бис байыр чедирип турган болгай бис, ам база байыр чедирер бис, чүге дээрге ол тайбыңның оруун хынамчалыы-биле тып турар кижи-дир деп медеглээн.

Индияның чорудуп турары, шериг блоктарынга киришпестиң политикалын Неру шиитпирлиг камгалавышаан, динмиттиг адыш часкаашкынлары болуп турда, даштыкы шериглер Индияның девискээринче кажан-даа кирбес деп чугаалаан. Каттыжып киришпезиниң политиказындан ойталап турар кижилер дээрге, бистиң даштыкы политикавыстан ойталап турар кижилер-дир деп премьер-министр айыткан. Шериг эвилелдерин тургузар чорукту шиитпирлин-биле буруу шаптышаан, Азияга девискээр аайының блоктары чаңгыс-даа чуртту чүүн-даа талазы-биле быжыглаваан деп чүвени ол блоктарның төөгүзү көргүскен деп Неру демдеглээн.

Индий чазак шериг блоктарын киришпезиниң политиказын чайгылыш чокка чорударын бодунун чугаазының төнчүзүнде Неру база катап онзалап демдеглээн.

Японияда митинг

ТОКИО. (СЭТА). Токионуң мурнуу чүгүнде 100 километр хире черде турар Ниидзима ортулукка, ук ортулукту башкарылгалыг снарядтар шенээриниң шөлү болдурарынга удурланган массалыг митинг болган. Ук черниң чурттакчыларының митингиге чыылган төлээлери оларның ортулуун шериг шөлү болгаш ракеталыг чепсектиң базазы болдурар деп турарынга удурланыр шиитпирлиин база катап илереткеннер.

Фашистерниң дуразында үүлгедиглерин соксадыр

ЛОНДОН. (СЭТА). Лейбористиг партияның күүскомунуң даштыкы политиктиг комитеди «Барыын Германияда нацистиг салдар-халдавырның күштелип турарын» айыткан медеглел парлаан.

Англияда фашистиг кас демдектерниң болгаш сөөк-язы ылгаан лозуңнарның көстүп кээп турары «фашизмни болгаш бүгү-ле бужар фашистиг организацияларны деткип турар кижилер бар дээрзин сагындырып турар-дыр. Ам ол бүгү нацистиг кижилер боттарының арынарын ажыткан, ынчангаш оларның үүлгедиишкиннерин моон соңгаар аңаа көрүп олуруп болбас» деп даштыкы политиктиг комитет демдеглээн.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг залга): «Кыска чүвүрлүг кижи» («Человек в коротких штанах»)—2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда.

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (биче залга): «Угланыышкыны билдинмес» («Координаты неизвестны») — 3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каа-Хем»: «Цирк артистери» («Артисты цирка»)—11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«Восток»: «Бичин уруг» («Малышка»)—3.15, 5.15 7.15, 9.15 шактарда.

КҮШ-КУЛЬТУРА—организмни калыкшыдарының болгаш быжыглаарының күчүлүг аргазы

Мага-боттуң аваангыры болгаш күжү үргүлчүнүң тренировказыбиле чедип алдынар.

Күш-культура—өкпе аарыгларын болдурбайн, чем хуулдуруушкунун экижидип, нерви системазын болгаш шынган эьттерни сайзырадып турар. Күш-культура кижиге энергияны, сергек болгаш амыдыралчы өөрүшкүнү немеп, ажылга ооң арга-мергежилин болгаш шыдамыккай чоруун бедидип база кижиниң элекке кыыыр чоруун болдурбазын хандырып турар.

Хаак спортунга үргүлчү мергежиңер! Хаакчыларга кол-ла чүве—чылыг, эптиг кылдыр кеттинери болур. Ылангыя хол, бутту доңурбазы чугула. Дүктен кылган уктарны, аргыглыг хол хаптарын кетсе эки. Кызар ботинка азы кидис идик кеткеш, хаактаашкынче үнүп болбас, хаактап кедер ботинканың бали өйүн эртпес дыңзытпас болгаш тар ук кетпес херек. Тар идиктер ханың чогумчалыг эргилдезин шаптыктаар, бут бажы доңуучал болур.

Өл хептер болгаш идиктер кеткеш, хаактап болбас. Кидис идикти ботинканы, укту, бут ораашкынын, чүвүрну, хол хаптарын баш удур кургадыры чугула.

Таарымчалыг черни шилип алгаш, хаактыг бадарга чедимчелиг болур. Эгелеп турар хаакчылар тапталдыр чуңгулап каапкан иллерни куду батпаза чогуур. Ындыг черлерге олар тайып ушкаш, хол-будун булчудуп болур. Хар өл азы чуга турда хаактаарга база таарымча чок. Кадыр дагны куду хаактыг бадар кижи онза кичээнгейлиг болур херек. Ыяш, даштыг, берт оруктар аңаа кандыг-даа үеде шаптык бооп болур.

Хаакчы кижиниң берт орукка ужуган болурунуң чылдагазы болза хаактың болгаш ооң даянгыштарының база бааның быжыг эвезинден, идик-хевиниң таарымча чогундан хамааржыр.

Бодамчалыг организастаан хаактаашкын—кижиниң дадыгарының болгаш быжыг база күштүг болурунуң эки аргазы ол.

Кышкы бойдусту сонуургап, баш сергедир соок агаарны тынмышаан, хаак-биле кырланнарны куду бадып, чоогаларны кежилдир сыыладырга магалыын кандыг дээр!

Хаак спорту—культурлуг дыштанылга болгаш хөглээшкин болур. Хаактаашкынның аргазын шиңгээдип алынар!

Кадык мага-ботка — кадык омакшыл херек!

Тыва областың Санитар-чыдыышкын бажыңы.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

деп кинану көрүнер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35—24, партийжи амыдырал киллдизинин 23-54, харыысалгалыг секретарының 37-13, кедээ ажыл-агый киллдизинин 22-64, иштики информация киллдизинин 21-47, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт киллдистериниң 23-35, чагаа, культура болгаш амыдырал киллдистериниң 21-27, бухгалтерияның 25-38, корректорларның 20-60.

ТС—00025. Чагыг № 176. Культура эргелелиниң типографиязы.